

ЄЖИ ГЕДРОЙЦ: IN MEMORIAM

“Єжи Гедройц – редактор, політик, людина” – книжка, добірку текстів з якої представляє “Дух і Літера”, – була видана у першу річницю смерті видатного Поляка. З цього часу минуло вже кілька років, надруковано про Нього багато томів і безліч статей, однак саме ця книжка якимось особливо виразно віддзеркалює те, що було для його співробітників головним: відданість справі здобуття щонайтривалішої незалежності Польщі. Цій меті Єжи Гедройц підпорядкував усе своє життя. Щомісячний журнал “Культура”, заснований Гедройцем зі співробітниками одразу по Другій світовій війні, був найважливішим інструментом у цьому змаганні. Гедройц як редактор зумів створити зі свого журналу форум для найсерйозніших дебатів про минуле і майбутнє поляків та Польської Держави, водночас ввівши цю дискусію у найширший із можливих контекст. “Культура” була школою державницького мислення. Категорія державного інтересу була для Гедройца визначальною у його концепціях. Можливо, саме завдяки тому ця традиція, не вельми тривка, збереглася, а її послідовники зуміли здобути визнання у польському суспільстві.

Протягом останнього десятиліття дедалі більш яскраво вимальовується масштаб почину Гедройца. Читачі мають уже змогу ознайомитися не лише з “Культурою”, “Історичними зошитами”, виданнями Бібліотеки “Культури”, але й із його листуванням з видатними сучасниками (зокрема й діячами української еміграції), зі спогадами співробітників і тих, хто з ним сперечався. Століття Гедройца дало добру нагоду подивитися, вже з певної відстані, на його роль у перетворенні польської політичної думки, його вплив на польську літературу, на справи великі й малі.

Для українсько-польських взаємин ця постать має особливе значення – без Гедройца не сталося б змін, про які могли тільки мріяти наші батьки та діди. Трюїзмом стало твердження, що

сучасну польську політику щодо східних сусідів побудовано на концепції, виробленій “Культурою”. Слова “нема вільної Польщі без вільної України” перетворилися з політичної декларації на зміст політичної та громадської діяльності. Здається, збагнули це всі, для кого важлива справа порозуміння між нашими народами. А проте мене не полишає переконання, що уроки Гедройца все ще не засвоєні.

Хотілося б, щоб ця публікація стала нагодою до роздумів не тільки про велич цієї постаті – за Горацієвим: “Exegi monumentum aere perennius” (“воздвиг я пам’ятник триваліший за бронзу”, Горацій, Пісня 3, 30, 1): адже забронзовіння – це, напевне, остання річ, якої прагнув Редактор. Головний, як мені здається, урок Гедройца – державництво. Не як гасло, а як щоденна наполеглива робота.

Оля ГНАТЮК